

Рівненський державний

гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів здобувачів
вищої освіти

№ 4
2021

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 4

Рівне, 2021

УДК 159.9+316.6

Студентський дайджест. Збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти – Випуск 4. – Рівне: РДГУ, 2021. – 145 с.

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету

Виконавчі редактори:

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Павелків Віталій Романович – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ (протокол № 12 від
29 грудня 2021 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

Завдяки мультимедійним технологіям підлітки настільки вживаються в комп'ютерну гру, що в її віртуальній реальності їм стає цікавіше, ніж у реальному житті. Їх приваблює, що за невиконання завдань, які постають перед ними «там» вони не одержать поганих оцінок, їх не будуть сварити батьки, бо зроблені помилки завжди можна виправити шляхом повторення гри. Необхідно зауважити ще одну особливість взаємодії дитини з комп'ютером. На відміну від занять спортом або рухових ігор, грати з комп'ютером можна набагато довше, оскільки фізичне навантаження на м'язи тіла мінімальне, й відчуття втоми, яке сигналізує про вичерпаність сил, з'являється значно пізніше, ніж під час гри, наприклад у футбол. Надмірне захоплення комп'ютерними іграми є причиною того, що підліток починає все менше жити в реальній дійсності й усе більше часу проводити в комп'ютерній псевдореальності. Віртуальний світ комп'ютерної гри стає для підлітка ближчим, ніж реальне життя; реальність переживається як чужа і небезпечна. Таке розуміння механізму формування комп'ютерної залежності дозволяє пояснити поведінку підлітків, коли вони, не маючи доступу до комп'ютера, стають замкненими і роздратованими.

Психологи відзначають, що залежні від комп'ютерних ігор мають відхилення в емоційній сфері, які виявляються в дратівливості, запальності, емоційній нестійкості, зниженні активності, погіршенні настрою й самопочуття, дисфорії, депресії.

Висновки. Отже, незважаючи на те, що прагнення, які супроводжують комп'ютерну залежність, а саме бажання навчитись чогось нового, задовольнити пізнавальні інтереси, бажання не відставати від ровесників – мають позитивні аспекти, цей тип залежності, як і будь-який інший, веде до деградації особистості і з часом – до зниження соціального статусу, втрати особистісного «Я», погіршення психічного стану, збудження внутрішніх подразників, виникнення агресії, замкнутості.

Список використаних джерел

1. Исследования Интернета в психологии // Интернет и российское общество / Под ред. И. Семенова. – М. : Гендальф, 2002. – С. 235-250.
2. Интернет-залежність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B5%D1%>
3. Кириченко Є. А., Ярута А. Г. Особливості інтернет-комунікації, як нової форми соціалізації в сучасному суспільстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/24615/1/Kyrychenko.pdf>
4. Матеюк О. А. Бар'єри у процесі міжособистісної комунікації як засіб протидії психологічному впливові / О. А. Матеюк // Збірник наукових праць інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / За ред. С. Д. Максименка – К., 2005. – Т. VII, випуск 2. – С. 106-112.
5. Павелків Р. В. Вікова психологія : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Р. В. Павелків. – К. : Кондор, 2011. – 468 с.
6. Тест на інтернет-залежність: визначення рівня залежності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://supercomputer.com.ua/?p=21215>

УДК 159.922.8-056.49:316.613.434

ПРИЧИНИ БУЛІНГУ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІСІ

Грицюк Карина, здобувач ОС «бакалавр»

спеціальності 053 «Практична психологія», 2 курс, РДГУ

Керівник: *Джеджерера О.В., старший викладач*

Проблема булінгу була і завжди буде. Вона є однією з найцікавіших і актуальних проблем в суспільстві. Це проблема, про яку довгий час не прийнято було говорити. Багатоох дітей у свій час дражнили рідні брати, сестри, друзі. Зараз надзвичайно гостро постає проблема агресивних проявів у стосунках підлітків, збільшується кількість фіксованих випадків даного явища. В Україні недостатньо запропонованих форм і методів профілактики

та корекції булінгу підлітковому віці. Одним із найголовніших завдань держави є захист життя та здоров'я громадянина. Тому здійснюється робота в напрямку подолання булінгу, зокрема, 18 грудня 2018 року ВР прийняла закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів, щодо протидії булінгу».

Мета дослідження: проаналізувати проблему булінгу та визначити його причини у підлітковому віці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблемою булінгу займалися такі вчені, як А. Пікасо і П. Хайнеманн, вони вважаються основоположниками дослідження цієї проблеми. Крім того, дилемму булінгу вивчали і британські дослідники В. Бесаг і Д. Лейн. Французький вчений К. Дьюкс перший висвітлив дилемму шкільного цькування. П. Хайнеманн описав схему за якою відбувається булінг. Дитину нова група починає знищувати через те, що вона порушує рівновагу. Анкету виявлення булінгу в школі розробила В. Р. Петросянець. Багато робіт приділила вивченню дітей, які беруть участь в булінгу М. М. Кравцової значна [3]. Дан Ольвеус – дослідник, який почав вивчати проблему булінгу. Норвезький вчений розробив програму превенції, тобто програму попередження булінгу, яка називалась «The Olweus Bullying Prevention Program». Він зазначає, що булінг – це навмисна, систематично повторювана агресивна поведінка, що ґрунтується на нерівності соціальної влади або фізичної сили [4]. На початку 70-х років ХХ ст. Дан Ольвеус провів перше дослідження булінгу, результат якого опублікували у Швеції та в США у книзі «Агресія у школі: булери та хлопчики для побиття».[4] Ще тему булінгу вивчали наступні вчені: Петер-Пауль Хайнеман (1969, 1972) та Анатолій Пікас (1975).

Що ж таке «булінг»? Булінг – це певний прояв агресії з залякуванням особистості та появою можливості її повного підпорядкування собі та своїм інтересам.[1] Суттю булінгу є презирство і зневага, що дозволяє кривдникам не мати почуття провини. За допомогою булінгу підлітки самостверджуються. У 1974-1988 рр. досконально висвітлював оригінал булінгу британський практик Д. Лейн, який зробив наголошення на структуру цього процесу і фактори, що сприяють його прояву. В одній із своїх робіт проєктувальник дав визначення, яке стало класичним: «булінг - це тривале фізичне або психічне насильство з боку індивіда або групи щодо індивіда, який не здатний захистити себе в даній ситуації». Типовими ознаками цькування є: дії (інакше) тобто зацікавленість кривдника, наслідком яких є заподіяння психічної та фізичної шкоди, приниження, (сильний) жах (душевна) збентеження субординацією потерпілого інтересам кривдника, та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого.

Наявність спостерігачів, жорстокість - ознаки особистості, що визначається як байдужість до страждань людей тобто поривання заініціювати страждань іншим, дискримінація - будь-яка різниця виключення, обмеження або перевага, що заперечує або зменшує рівне здійснення прав (гендерна, расова, культурна, етнічна), приниження - поступуванні людини, метою і результатом якої є гепання у принижуваного схильність до власної гідності та його гідності в очах інших людей, агресія - інстинктивна індивідуальна поступуванні людей, тварин, яку породжує (сильний) жах (дія) лютування тощо – це додаткові ознаки булінгу.[2] Певні дії, що виникають під час булінгу мають спільні риси, такі як: 1) кривдник та жертва обов'язково різні за соціальним статусом, віком, фізичними можливостями, різної релігії, статі чи раси; 2) кривдник навмисно викликає фізичний або психоемоційний біль, насолоджується цим; 3) кривдник погрожує, що це не перший і не останній раз знущання.

Булінг включає чотири головні компоненти: булінг здійснюється регулярно, поведінка є навмисною, учасники не мають однакової влади та булінг – це агресивна і негативна поведінка підлітка.

Є декілька видів булінгу: вербальний, фізичний, емоційний. Найчастіше булінг відбувається у вербальній формі. Знаряддям вербального булінгу слугує голос (образливе ім'я, поширення образливих чуток.). В наш час актуальним є кібербулінг. В Україні складна ситуація з CoViD-19, він вже почав модифікувати, велика кількість населення захворіла і багато людей вже померло від цього вірусу. Щоб вберегти населення від зараження вірусом,

всі школи, дитячі садки та вищі навчальні заклади зачинили на карантин. Тому почав розповсюджуватись кібербулінг – приниження за допомогою Інтернету та різних електронних пристроїв (пересилання фотографій, погані або нецензурні коментарі, поширення чуток). У цьому просторі не існує захисних бар'єрів.[2]

У самому процесі булінгу можна виділити кривдника, жертву та спостерігача. Зазвичай, булерами виступають діти, які мають риси характеру нарциса – прагнення до влади, самоствердження, вони грають на публіку, саме для цього і потрібні свідки (спостерігачі). [5] Типи поведінки булера: 1) дитина зазвичай поводить себе соціально прийнятно, піклується про інших та має непогані успіхи в навчанні. Однак іноді поводить себе непередбачувано, нехарактерно, принижує інших учнів, хоча й схильна бути відповідальною та піддається вихованню; 2) дитина, яка ніби вдягає маску хороброго, приваблива, має лідерські якості; 3) показовий тип, хоче бути на «сцені», поєднує різні види булінгу; 4) «у повному озброєнні» має стійкі наміри чинити булінг, добре розуміє стан іншої людини та вміє користуватися цим, помічає вразливі сторони потенційної жертви; 5) і останній тип – «соціопати», які є агресивними та імпульсивними. [2]

Також є два типи жертв: перший тип – це пасивна жертва, яка реагує на знущання плачем, уникає кривдника, а другий тип – «провокативна» жертва: часто привертає увагу кривдника, схильна протистояти булінгу. Спостерігачі хоч і не беруть участі, але зазнають впливу. Коли спостерігач активно підтримує кривдника, у жертви виникають ще сильніші страждання. Також спостерігачі зазвичай бояться кривдника, не бажають виділятися з натовпу однокласників; діти, які раніше піддавалися насильству, бажають відігратися за свої приниження. [2] Існує багато причин булінгу, наприклад, помилкове уявлення про те, що агресивна поведінка допустима; бажання завоювати авторитет в очах друзів та однолітків; бажання привернути увагу впливових дорослих; нудьга, здирство, компенсації за невдачі в навчанні чи громадському житті; через тиск батьків, через жорстоке поводження батьків та відсутність їхньої уваги до дитини; прагнення до популярності, поваги з боку однолітків; особистісні особливості (вади, колір шкіри чи волосся, колір очей).[3] Вважається, що трансляція жорстоких фільмів призводить до агресивної поведінки в підлітків.

Є багато факторів, які призводять до агресивної поведінки. Особистісні фактори: тип темпераменту, характер, емпатійність, егоїстичність. Також ще однією причиною є вживання алкоголю, наркотиків. Діти, які зловживають, втрачають почуття самоконтролю. Не менш серйозною є психологічна причина – біполярний розлад. Цей розлад характеризується періодичними депресіями, маніями або поєднанням обох, а головне викликає, на відміну від змін настрою, погіршення нормального соціального функціонування в школі, з однолітками та вдома в сім'ї. До сімейних факторів ми можемо віднести: гіперопіка, або ж навпаки – дефіцит уваги, ігнорування потреб дитини; домашнє насильство.[3] До соціальних факторів належать гендерні стереотипи, культурні норми, соціальна та економічна нерівність, вплив ЗМІ.[3] Ще одним фактором є телебачення, де часто показують жорстокі фільми та насильство. Воно має дуже серйозний вплив на формування ціннісної системи та поведінки дитини. Багато підлітків після перегляду сюжетів з картинами жорстокості, агресивності, самогубств ідентифікують себе з такими героями та діють відповідно.

Діти, які потерпіли від булінгу зазнають чимало страждань. Вони мають психологічне чи фізичне виснаження. У жертв знижується самооцінка та впевненість у собі. Учні-жертви різних видів булінгу в школі частіше показують моделі поведінки, що відмінні від інших: побоювання нападів, прогул занять, уникання небезпечних місць, відмова від участі в додаткових гуртках, секціях тощо. Ми маємо пам'ятати, що булінг залишає й наслідки для тих, хто знущається. Зазвичай вони стають агресивними дорослими, для яких є більшою ймовірністю бути багаторазово засудженими за злочинні дії. А спостерігачі стають більш тривожними, всього бояться, у них зникає почуття ввічливості та толерантності. Свідки булінгу бачать, що дії насильника не тягнуть покарання, а тому частіше використовують агресію в майбутньому [2].

У школах обов'язково має проходити профілактика попередження булінгу. Так, під час зустрічі з батьками жертв булінгу основними завданнями психолога, соціального педагога або представника шкільної адміністрації є: збір даних, що стосуються булінгу; заохочення батьків до співпраці, з метою подолання проблемної ситуації; встановлення і підтримка відкритих стосунків між школою і батьками.[5] Є різні методи роботи з учнями: інформаційні куточки, пам'ятки, бесіди, тренінги, виховні години.[1]

Висновки. Отже, булінг як явище, є актуальним – це прояв агресії, що супроводжується постійним тиском. Основними причинами булінгу в підлітковому віці є фізичні вади, особливості зовнішності, відсутність досвіду життя в колективі, труднощі у навчанні. Підлітки часто заздрають один одному, а заздрість, почуття неприязні, боротьба за владу, самоствердження провокує булінг

Список використаних джерел

1. Сидорова А. С. Профілактика булінгу серед підлітків в закладах загальної середньої освіти / [Електронний ресурс] А. С. Сидорова . – Режим доступу: <https://vsimosvita.com/naukova-stattya-quot-profilaktika-bulingu-sered-pidlitkiv-v-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osviti-quot/>
2. Король А. Причини та наслідки явища булінгу / А. Король // Відновне правосуддя в Україні. - 2009. - №1-2. - с.84-93.
3. Ковальчук С.А. Основні причини виникнення булінгу у підлітковому віці / С. А. Ковальчук // Житомирщина педагогічна. – 2021. - №1 (21).
4. Olweus D. Bullying at school: what we know, what we can do / Olweus D. – Malden, MA: Blackwell Publishing, 1993.
5. Coloroso Barbara. The bully, the bullied, and the bystander: from pre-school to high school: how parents and teachers can help break the cycle of violence. - Canada, 2002. - P. 218.

УДК 159.9

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ТА АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ ДО НАВЧАННЯ У ЗВО

Гуранець Аліна, здобувач ОС “магістр”
спеціальності 053 “Психологія”, 2 курсу, РДГУ
Керівник: Литвиненко С.А., доктор пед. наук., професор

Студентство в Україні складає вагому частку суспільства, яка зайнята специфічною працею – навчанням. Вступаючи до вищого навчального закладу, студенти зустрічаються з труднощами, які пов'язані з недостатньою психологічною готовністю до нових умов навчання, з руйнуванням усталених установок, навичок, звичок, ціннісних орієнтацій вихованців середньої школи. Перші кроки вчорашнього школяра на етапі вищої школи вимагають від нього не лише старання та загальної підготовки, але й значних якісних змін. Той, хто не готовий до них, нерідко втрачає навіть бажання здобувати вищу освіту. Саме на цьому етапі починається процес адаптації студента-першокурсника до навчання у ЗВО. Психологічну адаптацію розглядають як один із провідних способів і необхідну умову соціалізації особистості. Це процес пристосування індивідуальних та особистісних якостей до життя й діяльності людини в змінених умовах існування, а саме: пристосування організму до нових умов навколишнього середовища, що забезпечує йому виживання та підтримку нормальної життєдіяльності.

Адаптація – це не лише передумова активної діяльності, а й необхідна умова її ефективності.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтування особливостей взаємозв'язку психологічного благополуччя та адаптації студентів-першокурсників до навчання у ЗВО.

ЗМІСТ

БЕЛІЧЕНКО У. Арт-терапія як засіб корекції тривожності молодших школярів	3
БЕЛІЧЕНКО У. Арт-терапія як засіб корекції тривожності молодших школярів.....	7
БЫЛИНСКАЯ Е. Проявление синдрома эмоционального выгорания у медицинских работников	10
БОРТНИК М. Психологічні особливості проявів інфантилізму в підлітковому віці.....	14
ВЛАСНОВА А. Психологічні особливості подружніх стосунків із різним типом прихильності у різні вікові періоди	17
ВОЙТОВИЧ К. Психологічний аналіз розвитку креативності в молодшому шкільному віці.....	20
ВОЛОЩУК В. Особливості організації театральної діяльності у психолого-педагогічному просторі	22
ГАВРИЛЮК О., НАЗРЕЦЬ Л. Вплив вікових особливостей на мотивацію навчальної діяльності школярів	25
ГНІВОШЕВСЬКА А., КУЛАКОВ Р. Психологічні особливості комп'ютерної залежності у підлітковому віці	28
ГРИЦЮК К. Причини булінгу у підлітковому віці	32
ГУРАНЕЦЬ А. Особливості взаємозв'язку психологічного благополуччя та адаптації студентів-першокурсників до навчання у ЗВО.....	34
ДАВИДЮК В., ХОМИЧ І. Роль спілкування у формуванні особистості	37
ДВОРАК Д., КУЛАКОВА Л. Психологічна профілактика боулінгу серед молодших школярів.....	39
ДЕМ'ЯНИУК В., КУЛАКОВА Л. Сепарація як феномен міжособистісних стосунків.....	43
ДЗЬОБА Ю. Теоретичний аналіз понять «однодітні» та «багатодітна» родини	46
ДОЛЯ Т. Психологічні особливості проявів прокрастинації у дорослому віці	50
КЛИМЧУК І., КУЛАКОВА Л. Психологічний стрес сучасної молоді: чинники та особистісні детермінанти	53
ЛЕВЧЕНЯ В., НАЗРЕЦЬ Л. Пізнавальний інтерес як мотив навчально-пізнавальної діяльності школярів	56
МАРКОВА І. Емпіричне дослідження ціннісних орієнтацій у підлітковому віці.....	59
МИСАН Я. Основні підходи до розвитку творчої діяльності у сучасній педагогічній і психологічній науці	62
МИХАЙЛОВА Т. Емпіричне дослідження особливостей поведінки підлітків у конфліктних ситуаціях	65
МИХАЛЮК Ю. Референтна група однолітків як фактор прояву конфліктності в юнацькому віці	69
НОВОСАД Т. Проблема комунікативної компетентності майбутніх фахівців.....	72
ОЛЕКСІЙЧУК Д. Особливості ціннісної сфери підлітків	75
ОСТАПУК О. Вплив емоцій на успішність студентів	78

ПАВЛОВА Р., КУЛАКОВА Л. Вплив соціальних мереж на зміст ціннісних орієнтацій у підлітковому віці	81
ПАВЛЮК І., БЕРЕЗЮК Т. Психологічна допомога особистості методами арт-терапії	84
ПАЗДНІКОВА С. Психологічні чинники дезадаптації дітей молодшого шкільного віку.....	89
ПИЛИПЧУК І. Основні підходи до розуміння соціально-психологічної адаптації у сучасній психологічній науці	90
ПОЛЮХОВИЧ Т., БЕРЕЗЮК Т. Емоційний інтелект як складова професійної успішності майбутніх фахівців	93
ПОЛЯК К. Інноваційні підходи до управління сучасним загальноосвітнім навчально-виховним закладом	96
САВА О., КОРЧАКОВА Н. Пути формирования национального самосознания (Зарубежный опыт).....	97
САВЧУК В. Особливості самопрезентації студентів.....	99
САКОВСЬКА О. Особливості психологічного дослідження тривожності підлітків ...	102
САМЧУК І. Особливості корекції тривожності у ранньому юнацькому віці	104
СВИСТУН В. Особливості психологічної корекції шкільної тривожності молодших школярів	108
СЕМЕНЧЕНКО Р., КОРЧАКОВА Н. Емоційна направленість як чинник мізогінії	110
СОСОНЮК О., СОЗОНЮК О. Індивідуальні особливості регуляції і саморегуляції поведінки підлітка	112
ТАРАРОВА А. Сучасні підходи до організації навчально-виховного процесу в інклюзивному класі	115
ТИШИНСЬКА Я., ЮРЧУК О. Особливості використання спортивного танцю в процесі розвитку рухової активності дітей старшого дошкільного віку	117
ТРАЧИК М. Теоретичне та експериментальне вивчення експериментальне вивчення особливостей ігрової діяльності дітей на етапі вікових криз	119
ХОМА О., БЕРЕЗЮК Т. Психологічні підходи до вивчення феномену академічної прокрастинації у студентському віці.....	122
ЧИЧУК Ю. Вплив взаємостосунків із батьками на особистісний розвиток дитини ...	125
ЧОРНОУС Я., НАЗАРЕЦЬ Л.М. Психологічні умови впливу на формування пізнавального інтересу школярів.....	127
ШЕВЧУК О. Особливості психологічного дослідження самоствавлення підлітків ...	130
ШПРАХА Л., КУЛАКОВА Л. Психологічні умови впливу на формування пізнавального інтересу школярів	132
ЮЩУК А. Особливості міжособистісних стосунків у юнацькому віці	135
ЯКИМЕЦЬ М., КУЛАКОВА Л. Чинники психологічного благополуччя особистості.	137
ЛОНГІНОВА О., КОРЧАКОВА Н. Феномен співзалежності в аб'юзивних стосунках	141